

לג דינו בשוטה. לכתחילה לא ישחוט ודיעבד כשירה, עיין מה שכתבתי לעיל [משבצות זהב ס"ק יז]: **לד ויש אומרים.** חולק הש"ך על הט"ז [ס"ק יח] וסובר דעצה טובה הוא ולא אסור, ומכל מקום שוחט הממונה לציבור ודאי אסור, והוא הדין ליחיד נמי בפרט בדור הזה וכבר כתבו בן האחרונים: **לד אלא אם כן.** הביא הש"ך בשם שלטי גבורים דלא ישחוט לכתחילה באחרים רואין. ואיני יודע, הא דיעבד כשר. ומתוך דברי תבואות שור אות ס"ז למדתי תירוק, דשמא לא ישחוט הרוב דאין רגילות לשחוט רוב, וכי יאמר לו אותו שרואה לשחוט [עוד], הוה שהיה לדין דשיעור שהיה משהו. ואם שחט צריך לבדוק בסימנים. ואם הסומא בדק במשמוש היד, בהפסד מרובה כשר, כן העלה השמלה חרשה [סעיף יז]: **לד שחיטתו כשרה.** הביא משם אור זרוע דסומא דלא ראה מאורות מיום הולדו אף דיעבד אסור, והטעם כמו שכתב הכנסת הגדולה בהגהות הטור אות נ"ג דאין יודע לבדוק מקום השחיטה וגם לא אומן יד. ומכל מקום לדין אין חילוק וכשר מכל מקום: **לד מפני כו.** עיין ש"ך הביא דברי הפרישה דליכא למימר שומע כעונה, והיינו אף דמותר בהרהור וכמו שכתבתי לעיל בס"ז [ס"ק יז], מכל מקום שומע כעונה לא הוה:

על ידי שליח אחר מנכר. ומשום הכי תרומה לא מן מקנא משא"כ בשחיטה. ולדינא העלה, בשחיטה אף שאין אחר שוחט מנכר ויוצא זה, כיון דברכת הודאה היא דומה לברכת תנאים יע"ש. ולפי זה שופר ומגילה וכדומה, אם אחר יוכל לתקוע אין לתקוע המזוה אלף אחר תוקע ומנכר, ואם אינו יודע הוא תוקע ואחר מנכר, וכזה ראוי לעשות: **(יח) שריג' כו.** שידיו ואיבריו כבדים עליו, ודאי אין למנות שוחט כזה על הצבור, ובאקראי לשחוט גם כן נראה אם אין שעת הדחק דיש לאסור. ועוד * דאין יצרך כל שאינו ראוי לדבר בפני המלך. ואפילו (אינו) מדבר כראוי יש לעיין אם ראוי לצרך, עיין או"ח סימן קפ"ה בט"ז [ס"ק ח] ובמ"א אות ג' ובסימן ל"ט שם דמה שכתב הרמ"א [סימן נט סעיף ח] דשאר צרכות שזור יכול לצרך, היינו שראוי לדבר בפני המלך, דנחפלה אסור יע"ש. וראיתי להפרישה כאן אות ל"ג עיין שם [דרכא אות ט] שכתב דשזור מנכר היינו צרכת המזון דרביה קרא. לא ידענא, אי צהגיע לשכירות של לוט פשיטא דאין כלום, ואי אין יכול לדבר בפני המלך נסתפקו שם [במג"א שם] אף צרכת המזון יע"ש. ואם כן כשאין יכול לדבר בפני המלך אף אחד עומד על גביו אסור, דאין יצרך, וכמו צערום דאחר לא מהני. ואם יכול לדבר כראוי, צעומד על גביו יש להקל בשעת הדחק לא בענין אחר. וכן פסק בשמלה חדשה סעיף ל"ו דעומדים על גביו יש להקל בשעת הדחק, ואמנם לא הזכיר שם מדין הצרכה וכדלפנינו: **(יט) ערום לא ישחוט.** ואף אחר אינו ראוי לצרך ואף אם אותו אחר גם כן שוחט, דהא צריך לבדוק והוא ערום, עיין ט"ז. והקשה פרי מואר [אות יח] הרהור לאו כדבור דמי. והתבארות שור אות ס"ט מירך דשומע כעונה אסור צערום כיון דהוה כעונה, ויפה כתב. ומיהו לענות אמן משמע שאין צריך, עיין או"ח סימן (תרי"ג) [רי"ג סעיף ב]. ולפי זה הוא הדין מגילה וכדומה דשומע כעונה אסור להיות ערום:

ביאור הגר"א

פרק ג' דראש השנה [כט, א]. ומשום שחיטה אין קפידא בשניהם כמו שאמרו שם [חגיגה ב, ב] זה וזה הרי הן כפקחים לכל דבריהם: [לד] [סעיף ח] **אלא אם כן כו.** עיין רש"י שם [חולק יג, ב] ד"ה לכתחילה כו: [לה] [סעיף יז] ערום כו. מהא דתרומוה [שם] ופרק ב' (כ"ג א') ופרק כ"ג (ק"ג א') דשבת, וכאן אי אפשר להוציא אחר:

אבל להרא"ש דלא סבירא ליה להך סברא, וממילא בתרומה אף באילם יוכל לתרום אם אחר תורם גם כן לעצמו ומבדך, אם כן עדיין אינו מיושב מתניתין דתרומוה דקתני אילם דומיא דערס, ובערום גם כן בכהאי גוונא אם אחר תורם לעצמו לא מהני, ובאילם כהאי גוונא מהני. [מכת"י]: (כו) (שם) ובוה ודאי ב"י ישראל שייך באותה ברכה. אם נאלו לדמותו לברכת אירוסין אם כן גם נמדבר ואינו שומע ישחוט לכתחילה דהצרכה אינה מוטלת דוקא עליו, וכמו צרכת אירוסין והחמץ אינו שומע דמכל מקום הרי מנכר. ואולי דהסם כיון דאי אפשר בענין אחר אבל הכא מתמירים ליתן לאחר לשחוט: (כז) (שם) שהרי מצות ההפדשה. לא מלאכה זה, דנפשוטו הוא רק כשרוזה לאכלו אסור עד שהפריש תרומה ובגמ"ל ריש סימן ח' [ס"ק ב] כתב כן לענין חלה ע"ש, והכי נמי בתרומה: (כח) (שורע י"ט) ואם שחט שחיטתו כשרה. הנה נדבר זה לא, ממילא שחט חולק. ולכאורה לשיטת רבינו ירושם [נח"י י' חלק א ק, ח] דחושש דהלכה כרבי יודא [בג"א קמ"א פ, ח] דקומא פטור ממנוט עיין מג"א סימן מקפ"ט ס"ק א', ממילא ראוי לומר דשחיטת סומא הוי גבילה כיון דאינו מוזהר על הוציאה ומתמטע מקרא דוחצת ואכלת [דברים יג, כא] מי שהוא צר וציהא אכול מוצח, כמו דשחיטת נכרי [סימן ד סעיף א] דפסול מהאי טעמא. וצריך לומר דהא דסבירא ליה לרבי יהודה דסומא פטור ממנוט היינו רק ממנוט עשיות, אבל על הלאה מוזהר, ואסור לאכול בלא שחיטה ומקרי צר וציהא. ונראה לי ראה לזה מקוניה דינמות [נ, ב] ע"ה ע"ה, אמר רבי יוסמן אי לאו דאמר רבי יודא לכתוב תלפן בלילה וכו' דאי לא כתב קרא. והא לרבי יהודה לשיטתיה דסומא פטור ממנוט משכח ציהא, דמכרי שני סומא נשא מנרים שנייה סומא דמומרים זה בזה, אלא על כרחך דעל לאו מוזהר. ואף דאסור דמכרי הוי רק לאו הכא מכלל עשה מכל מקום יש לומר דכל לעבור בקום ועשה גם הסומא מוזהר. ובוה אמרתי לישב פסקו דהרמב"ם פרק א' מהלכות חגיגה [הלכה א] דגשים חייבים בשמחה. והקשו דלמאי לא פסק כה"י [קדוש ה]. [ב] דאשם בעלה משמחה. ואמרתי דהנה כגויה בקדוש דף ל"ה ע"ה שחט דהוי מלה ושמחה והקלה שלש כתובים הנאים כחד, ויעיין בתוספות שם ד"ה משום. ונאמתי מירוס קשה, דלמאי לא נקט דה"ס קידוש היום דמספיק לכולי עולם. לזה היה נראה דמיון התוספות אינו מספיק, דאי אפשר לומר דמשום קידוש היום הוי שלשה כתובים. ולפי מה שכתבתי דלרבי יהודה דסומא פטור ממנוט מכל מקום מוזהר על הלאה, אם כן ממילא היקשא דדרשין [פסחים מ, ב] כל שישנו צלל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מלה. וכן צה דדרשין בקידוש היום [נדרים ב, ב] כל שישנו בשמחה ישנו צרכיה, גם סומא מייחב צהא ובעשה דקידוש היום דהא הוא איחא בשמחה ויחא צלל תאכל חמץ, והא דאמר רבי יודא סומא פטור מכל המנוט, אין למדין מן הכלל אף במקום שנאמר חוץ, וצ"י מזה אלו מחוייב ואם כן ממילא מזה ושמחה צריכים לכתוב משום סומא, אלא דממילא ידעין מההיקש דגם גשים חייבים ואימר רק שמחה, ושוב הוי כמו שני כתובים דסבירא ליה לרבי יהודה דמלמדן. ואם כן כיון דקיימין אליבא דרבי יהודה ליכא שלשה כתובים, ומשום הכי הוצרך הש"ס למנקט שמחה בכלל, ונקמלן מירון התוספות. ולעיקר קושית התוספות יש לומר דלא קשה מידי ועיין בשבת דף ס"ב ע"ה אמיצה אצ"י המולא תפילין וכו', הרי דלבי סבר דעממא דלחך האיש ואחר האשה משום דכיון דהוי מלבוש לאיש הוי גם כן מלבוש לאשה, ואם כן מלבוש מצי רבי יהודה למסבך דתפילין הוי מלבוש עשה שהומן גרמא, וסוגיא דעירובין נ, ב] דמוכח מההיא דמולא תפילין דרבי יהודה סובר דהוי מלבוש עשה שלל הומן גרמא היינו לעולא [שם שם] דקאמר ותלפיהן צהא דמאי לאשה לא הוי מלבוש, וכמו שכתב תוספות [עירובין ש ד"ה אגל], ואם כן ממילא קושית תוספות הנזכרת לעיל מעיקרא ליתא, דלאמי לשיטתיה ליכא כלל לפירכה הש"ס בקדושין, דהא לדדיה סבר רבי יהודה דהוי מלבוש עשה שהומן גרמא. ולפי זה מיושב פסקא דהרמב"ם הנזכר לעיל, דלמה דקיימא לן כעולא דתלפיהן צהא ומוכח דרבי יהודה סבר דתפילין הוי מלבוש עשה שלל הומן גרמא, ומוכרחים לנא לשיטתיה דהש"ס דמזה ושמחה והקלה הוי שלשה כתובים, אם כן מוכח דאשם חייב בשמחה. ואפי' דאמר אשה בעלה משמחה היינו לשיטתיה דלדידיה מעיקרא ליתא לפירכה הש"ס וכנ"ל. אבל לדינא מוכח דלא כה"י:

מחצית השקל

קושיא דקיימא לן הרי הוא כפיקח לכל דבר. ועל זה כתב הש"ך ולא ידעתי למה, דיש לומר עצה טובה כו' כנ"ל. ועיין בט"ז ס"ק י"ח שכתב דדינא הכי ששיכור לא ישחוט אפילו לא הגיע כו' ולא מטעם עצה טובה, והא דאמרין הרי הוא כפיקח לכל דבריו היינו במידי דתליא בדעת האדם אבל לא בזה שתלוי בכבדות אבריו ודאי אינו כפיקח: (פ"ק יח) מפני כו. באור"ח סימן ע"ה סעיף ד'. משום דלבו רואה ערות חבריו:

מדבר אחר מנכר, והא בתרומה מן דגם שומע ואינו מדבר לא יתרום. ומירך הכ"י דתנא לא נחית שם לתקנא ואין הכי נמי דאם אחר מנכר שפיר דמי. והט"ז הקשה דומיא דערס מן דלית ליה תקנה כו', ואולי לשיטתיה צהא וי"ט דאף יהפוך אחר פניו מכל מקום אסור לזה להרהר כו'. והכ"י אפשר דסובר דערס נמי אינו ליה תקנה דמותר להרהר דלאו כדבור דמי כמו שכתב הפרי מואר [אות יח] וצוהר לקמן. ולפי דברי הכ"י נחא מה שכתב פרק קמא שם משנה (ה') [ו] דלא כ"ל עמיהם חרש המדבר ואינו שומע, דלית ליה תקנה והנך יש להם תקנה, דשזור וסומא הטעם דאין יודעין לצבור חלק יפה, ואם אחר עומד וצורר חלק יפה הם תורמין, ועיין תוספות יוס טו"ז שם ד"ה האלם וד"ה לא יתרום [שהצ"ח] מה שכתב הרמב"ם [נפיקה המשניות שם], ככל הענין לומר בשום ענין אין להם לתרום לכתחלה. וזה יורה קמא כט"ז, דהוי חמשה בשום פנים אין להם תקנה, ושזור וסומא המורה מיעטה לכתחלה, (והרמזותם כל חלבו) [מכל חלבו את מקדשו נמדד יח, טז] מי שיכול לצבור חלק יפה. ובעל קרי נמי, למאי דבעינן למימר [משניות זהב ס"ק יז] צערום (ל"א) [ח] הוה כעונה הוא הדין בעלי קריין, ועיין שם היטב אמנם הט"ז מירך דד' חילוקי מלות יש. צרכת הנהיין, צריך דווקא שאחר יהנה גם כן. צרכת המלות, אם אי אפשר על ידי שליח אחר מנכר והוא יוצא, ואם אפשר על ידי שליח יעשה אחר הצרכה והמנוח. ואם הצרכה צהא והודיה, אף שאפשר על ידי שליח אחר מנכר. ומשום הכי תרומה לא מן מקנא משא"כ בשחיטה. ולדינא העלה, בשחיטה אף שאין אחר שוחט מנכר ויוצא זה, כיון דברכת הודאה היא דומה לברכת תנאים יע"ש. ולפי זה שופר ומגילה וכדומה, אם אחר יוכל לתקוע אין לתקוע המזוה אלף אחר תוקע ומנכר, ואם אינו יודע הוא תוקע ואחר מנכר, וכזה ראוי לעשות: **(יח) שריג' כו.** שידיו ואיבריו כבדים עליו, ודאי אין למנות שוחט כזה על הצבור, ובאקראי לשחוט גם כן נראה אם אין שעת הדחק דיש לאסור. ועוד * דאין יצרך כל שאינו ראוי לדבר בפני המלך. ואפילו (אינו) מדבר כראוי יש לעיין אם ראוי לצרך, עיין או"ח סימן קפ"ה בט"ז [ס"ק ח] ובמ"א אות ג' ובסימן ל"ט שם דמה שכתב הרמ"א [סימן נט סעיף ח] דשאר צרכות שזור יכול לצרך, היינו שראוי לדבר בפני המלך, דנחפלה אסור יע"ש. וראיתי להפרישה כאן אות ל"ג עיין שם [דרכא אות ט] שכתב דשזור מנכר היינו צרכת המזון דרביה קרא. לא ידענא, אי צהגיע לשכירות של לוט פשיטא דאין כלום, ואי אין יכול לדבר בפני המלך נסתפקו שם [במג"א שם] אף צרכת המזון יע"ש. ואם כן כשאין יכול לדבר בפני המלך אף אחד עומד על גביו אסור, דאין יצרך, וכמו צערום דאחר לא מהני. ואם יכול לדבר כראוי, צעומד על גביו יש להקל בשעת הדחק לא בענין אחר. וכן פסק בשמלה חדשה סעיף ל"ו דעומדים על גביו יש להקל בשעת הדחק, ואמנם לא הזכיר שם מדין הצרכה וכדלפנינו: **(יט) ערום לא ישחוט.** ואף אחר אינו ראוי לצרך ואף אם אותו אחר גם כן שוחט, דהא צריך לבדוק והוא ערום, עיין ט"ז. והקשה פרי מואר [אות יח] הרהור לאו כדבור דמי. והתבארות שור אות ס"ט מירך דשומע כעונה אסור צערום כיון דהוה כעונה, ויפה כתב. ומיהו לענות אמן משמע שאין צריך, עיין או"ח סימן (תרי"ג) [רי"ג סעיף ב]. ולפי זה הוא הדין מגילה וכדומה דשומע כעונה אסור להיות ערום:

הגהות רעק"א

(כח) (פ"י ס"ק יח) וגרמא דמחלף וכו'. נראה דכוונת הט"ז דבמצוה שאפשר לעשותו על ידי אחר לא אמרינן דהוא יעשה מצוה ואחר מנכר, והוא כעין ברכת הנהנין דאמרין לא לתהני ולא לבדור, הכי נמי אמרינן לא לעבד בעצמו המצוה ולא לבדור, אבל מכל מקום לא גרע מברכת הנהנין, דאם האחר מנכר גם כן לעצמו יכול לצאת זה בברכתו, וכדסבירא ליה להאור זרוע בהדיא דאם האחר שוחט גם כן לעצמו יוכל לבדך. ומה דסבירא ליה דאם השוחט הוא אילם גם זה לא מהני, היינו משום דסבירא ליה דבעינן ראוי לבילה. אבל להרא"ש דלא סבירא ליה להך סברא, וממילא בתרומה אף באילם יוכל לתרום אם אחר תורם גם כן לעצמו ומבדך, אם כן עדיין אינו מיושב מתניתין דתרומוה דקתני אילם דומיא דערס, ובערום גם כן בכהאי גוונא אם אחר תורם לעצמו לא מהני, ובאילם כהאי גוונא מהני. [מכת"י]: (כו) (שם) ובוה ודאי ב"י ישראל שייך באותה ברכה. אם נאלו לדמותו לברכת אירוסין אם כן גם נמדבר ואינו שומע ישחוט לכתחילה דהצרכה אינה מוטלת דוקא עליו, וכמו צרכת אירוסין והחמץ אינו שומע דמכל מקום הרי מנכר. ואולי דהסם כיון דאי אפשר בענין אחר אבל הכא מתמירים ליתן לאחר לשחוט: (כז) (שם) שהרי מצות ההפדשה. לא מלאכה זה, דנפשוטו הוא רק כשרוזה לאכלו אסור עד שהפריש תרומה ובגמ"ל ריש סימן ח' [ס"ק ב] כתב כן לענין חלה ע"ש, והכי נמי בתרומה: (כח) (שורע י"ט) ואם שחט שחיטתו כשרה. הנה נדבר זה לא, ממילא שחט חולק. ולכאורה לשיטת רבינו ירושם [נח"י י' חלק א ק, ח] דחושש דהלכה כרבי יודא [בג"א קמ"א פ, ח] דקומא פטור ממנוט עיין מג"א סימן מקפ"ט ס"ק א', ממילא ראוי לומר דשחיטת סומא הוי גבילה כיון דאינו מוזהר על הוציאה ומתמטע מקרא דוחצת ואכלת [דברים יג, כא] מי שהוא צר וציהא אכול מוצח, כמו דשחיטת נכרי [סימן ד סעיף א] דפסול מהאי טעמא. וצריך לומר דהא דסבירא ליה לרבי יהודה דסומא פטור ממנוט היינו רק ממנוט עשיות, אבל על הלאה מוזהר, ואסור לאכול בלא שחיטה ומקרי צר וציהא. ונראה לי ראה לזה מקוניה דינמות [נ, ב] ע"ה ע"ה, אמר רבי יוסמן אי לאו דאמר רבי יודא לכתוב תלפן בלילה וכו' דאי לא כתב קרא. והא לרבי יהודה לשיטתיה דסומא פטור ממנוט משכח ציהא, דמכרי שני סומא נשא מנרים שנייה סומא דמומרים זה בזה, אלא על כרחך דעל לאו מוזהר. ואף דאסור דמכרי הוי רק לאו הכא מכלל עשה מכל מקום יש לומר דכל לעבור בקום ועשה גם הסומא מוזהר. ובוה אמרתי לישב פסקו דהרמב"ם פרק א' מהלכות חגיגה [הלכה א] דגשים חייבים בשמחה. והקשו דלמאי לא פסק כה"י [קדוש ה]. [ב] דאשם בעלה משמחה. ואמרתי דהנה כגויה בקדוש דף ל"ה ע"ה שחט דהוי מלה ושמחה והקלה שלש כתובים הנאים כחד, ויעיין בתוספות שם ד"ה משום. ונאמתי מירוס קשה, דלמאי לא נקט דה"ס קידוש היום דמספיק לכולי עולם. לזה היה נראה דמיון התוספות אינו מספיק, דאי אפשר לומר דמשום קידוש היום הוי שלשה כתובים. ולפי מה שכתבתי דלרבי יהודה דסומא פטור ממנוט מכל מקום מוזהר על הלאה, אם כן ממילא היקשא דדרשין [פסחים מ, ב] כל שישנו צלל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מלה. וכן צה דדרשין בקידוש היום [נדרים ב, ב] כל שישנו בשמחה ישנו צרכיה, גם סומא מייחב צהא ובעשה דקידוש היום דהא הוא איחא בשמחה ויחא צלל תאכל חמץ, והא דאמר רבי יודא סומא פטור מכל המנוט, אין למדין מן הכלל אף במקום שנאמר חוץ, וצ"י מזה אלו מחוייב ואם כן ממילא מזה ושמחה צריכים לכתוב משום סומא, אלא דממילא ידעין מההיקש דגם גשים חייבים ואימר רק שמחה, ושוב הוי כמו שני כתובים דסבירא ליה לרבי יהודה דמלמדן. ואם כן כיון דקיימין אליבא דרבי יהודה ליכא שלשה כתובים, ומשום הכי הוצרך הש"ס למנקט שמחה בכלל, ונקמלן מירון התוספות. ולעיקר קושית התוספות יש לומר דלא קשה מידי ועיין בשבת דף ס"ב ע"ה אמיצה אצ"י המולא תפילין וכו', הרי דלבי סבר דעממא דלחך האיש ואחר האשה משום דכיון דהוי מלבוש לאיש הוי גם כן מלבוש לאשה, ואם כן מלבוש מצי רבי יהודה למסבך דתפילין הוי מלבוש עשה שהומן גרמא, וסוגיא דעירובין נ, ב] דמוכח מההיא דמולא תפילין דרבי יהודה סובר דהוי מלבוש עשה שלל הומן גרמא היינו לעולא [שם שם] דקאמר ותלפיהן צהא דמאי לאשה לא הוי מלבוש, וכמו שכתב תוספות [עירובין ש ד"ה אגל], ואם כן ממילא קושית תוספות הנזכרת לעיל מעיקרא ליתא, דלאמי לשיטתיה ליכא כלל לפירכה הש"ס בקדושין, דהא לדדיה סבר רבי יהודה דהוי מלבוש עשה שהומן גרמא. ולפי זה מיושב פסקא דהרמב"ם הנזכר לעיל, דלמה דקיימא לן כעולא דתלפיהן צהא ומוכח דרבי יהודה סבר דתפילין הוי מלבוש עשה שלל הומן גרמא, ומוכרחים לנא לשיטתיה דהש"ס דמזה ושמחה והקלה הוי שלשה כתובים, אם כן מוכח דאשם חייב בשמחה. ואפי' דאמר אשה בעלה משמחה היינו לשיטתיה דלדידיה מעיקרא ליתא לפירכה הש"ס וכנ"ל. אבל לדינא מוכח דלא כה"י:

(פ"ק יח) מפני כו. באור"ח סימן ע"ה סעיף ד'. משום דלבו רואה ערות חבריו: (פ"ק יח) מפני כו. באור"ח סימן ע"ה סעיף ד'. משום דלבו רואה ערות חבריו: